

УДК 35:332.1:330.322

Цибулько Юрій Олександрович

*аспірант кафедри менеджменту, публічного управління та адміністрування
Дніпровського державного аграрно-економічного університету*

Tsybulko Yurii

*Postgraduate of the Department of Management and Public Administration
Dnipro State Agrarian and Economic University*

ORCID: 0009-0006-0689-3825

DOI: 10.25313/2617-572X-2025-2-10753

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТИПИ ТЕРИТОРІЙ – ЯК ЕЛЕМЕНТ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

FUNCTIONAL TYPES OF TERRITORIES AS AN ELEMENT OF INVESTMENT POLICY IN UKRAINE

Анотація. Сучасна ситуація в Україні характеризується низкою викликів, які мають як зовнішній, так і внутрішній характер. Повномасштабна агресія російської федерації стала каталізатором суттєвих соціальних, економічних і демографічних змін, що, поряд з процесами економічної трансформації, створюють нові вимоги до системи регіонального розвитку. У цих умовах особливого значення набуває розвиток територіальних громад як фундаментальної одиниці адміністративно-територіального устрою, здатної забезпечувати стійке економічне зростання та соціальну згуртованість держави.

Традиційна політика підтримки територіальних громад, не виправдовує себе в сучасних умовах, адже вона не стимулює розвиток місцевого потенціалу. Натомість, нова редакція ДСРР 2027 закладає концепцію спроможних територіальних громад, де на нашу думку ключовим інструментом стимулювання розвитку має виступати державна інвестиційна політика. Актуальність цього підходу підтверджується необхідністю ефективного використання ресурсів та залучення інноваційних механізмів управління, що відповідають європейським стандартам та сприяють гармонізації національної політики з ЄС та відповідають євроінтеграційному напрямку України.

Метою статті є аналіз проблем і перспектив використання функціональних типів територій як інструменту державної інвестиційної політики в Україні.

Матеріали і методи. Для досягнення мети статті використано комплекс наукових методів, зокрема: аналіз та синтез для дослідження теоретичних засад державної інвестиційної політики та функціональних типів територій; статистичний аналіз для оцінки регіональних диспропорцій та інвестиційної активності; порівняльний аналіз для вивчення європейського досвіду; системний підхід для розробки рекомендацій.

Результати дослідження. Результати дослідження підтверджують гіпотезу про те, що інтеграція функціональних типів територій в інвестиційну політику України є необхідною умовою для забезпечення збалансованого регіонального розвитку, що дозволяє враховувати унікальні характеристики та потреби різних територій, сприяючи більш раціональному розподілу ресурсів.

Дослідження підтвердило наявність значних регіональних диспропорцій в Україні та необхідність застосування принципу «селективного стимулювання» для спрямування інвестицій у депресивні регіони. Євроінтеграційні процеси вимагають приведення національного законодавства у відповідність до стандартів ЄС та адаптації європейських механізмів.

Перспективи. Перспективи подальшого розвитку державної інвестиційної політики в Україні пов'язані з реалізацією концепції спроможних територіальних громад та інтеграцією функціональних типів територій. Необхідно удосконалити законодавство, посилити інституційну спроможність територіальних громад, створити сприятливий інвестиційний клімат та залучити інвестиції, активно використовувати європейські механізми та розробити місцеві стратегії розвитку.

Ключові слова: інвестиційна політика, функціональні типи територій, регіональний розвиток, спроможність, децентралізація, диспропорції, євроінтеграція, територіальні громади, селективне стимулювання.

Summary. The current situation in Ukraine is characterized by a number of challenges, both external and internal. The full-scale aggression of the Russian Federation has catalyzed significant social, economic, and demographic changes, which, along with the processes of economic transformation, create new demands on the regional development system. In these conditions, the development of territorial communities as a fundamental unit of the administrative-territorial structure, capable of ensuring sustainable economic growth and social cohesion of the state, acquires particular importance.

The traditional policy of supporting territorial communities does not justify itself in modern conditions, as it does not stimulate the development of local potential. Instead, the new edition of the State Strategy for Regional Development 2027 lays down the concept of capable territorial communities, where, in our opinion, the key tool for stimulating development should be investment policy. The relevance of this approach is confirmed by the need for efficient use of resources and the involvement of innovative management mechanisms that meet European standards and contribute to the harmonization of national policy with the EU and correspond to Ukraine's European integration direction.

The purpose of the article is to analyze the problems and prospects of using functional types of territories as an instrument of investment policy in Ukraine.

Materials and Methods. To achieve the goal of the article, a set of scientific methods was used, including: analysis and synthesis to study the theoretical foundations of investment policy and functional types of territories; statistical analysis to assess regional disparities and investment activity; comparative analysis to study European experience; a systematic approach to develop recommendations.

Results. The results of the study confirm the hypothesis that the integration of functional types of territories into Ukraine's investment policy is a necessary condition for ensuring balanced regional development, which allows taking into account the unique characteristics and needs of different territories, contributing to a more rational allocation of resources.

The study confirmed the existence of significant regional disparities in Ukraine and the need to apply the principle of «selective stimulation» to direct investments to depressed regions. European integration processes require bringing national legislation in line with EU standards and adapting European mechanisms.

Prospects. The prospects for further development of investment policy in Ukraine are related to the implementation of the concept of capable territorial communities and the integration of functional types of territories. It is necessary to improve legislation, strengthen the institutional capacity of territorial communities, create a favorable investment climate and attract investments, actively use European mechanisms, and develop local development strategies.

Key words: investment policy, functional types of territories, regional development, capacity, decentralization, disparities, European integration, territorial communities, selective stimulation.

Постановка проблеми. В умовах сучасних викликів, що стоять перед Україною, інвестиційна політика набуває першочергового значення як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях. Створення сприятливого середовища для залучення інвестицій є критично важливим для підтримки економічної стабільності та стимулювання розвитку країни. У цьому контексті ключову роль відіграє аналіз сучасної інвестиційної політики та особливостей інвестиційного розвитку регіонів, які є невід'ємною частиною соціально-економічного прогресу держави. Одним із перспективних напрямів удосконалення інвестиційної політики є інтеграція функціональних типів територій в її складову, тобто орієнтування на селективному підході розвитку територій. Такий підхід передбачає врахування унікальних характеристик і потенціалу різних територій, класифікованих за їхніми основними функціями — економічними, соціальними, екологічними, природно-ресурсними та демографічними. Така диференціація дає змогу адаптувати інвестиційні стратегії до потреб конкретних територій.

Імплементація функціональних типів територій в структуру державної інвестиційної політики сприятиме не лише раціональнішому використанню ресурсів, а й забезпеченню збалансованого розвитку регіонів. Це особливо актуально в умовах децентра-

лізації та євроінтеграції, коли регіони отримують більше повноважень для самостійного розвитку. Селективний підхід дозволяє враховувати місцеві особливості й потреби, що сприяє створенню робочих місць, залученню інновацій і підвищенню конкурентоспроможності регіонів на національному та міжнародному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Аналіз наукових праць, присвячених інвестиційній політиці та регіональному розвитку, виявляє зростаючий інтерес до концепції функціональних типів територій як інструменту стимулювання економічного зростання. Теоретичні засади інвестиційної політики, розроблені такими науковцями, як Л. Гриценко [5], шляхи вдосконалення державної інвестиційної політики та роль держави у формуванні та реалізації державної інвестиційної політики та необхідність її адаптації до сучасних викликів досліджували М. Порвін [13] та О. Котко [11]. Роботи Р. Бойко [2] акцентують увагу на регіональних аспектах інвестиційної політики та необхідності подолання диспропорцій.

Дослідження Г. Стріяшко, А. Замрига [25] та Е. Сиромолот [18] присвячені євроінтеграційним аспектам інвестиційної політики та необхідності адаптації національного законодавства до стандартів ЄС.

Питання диспропорцій соціально-економічного розвитку регіонів, а також шляхи стратегічного регулювання вивчала О. Шевченко [6], сутність міжрегіональних диспропорцій та передумови виникнення вивчали О. Стасюк, І. Бевз [20]. Питання депресивних територій та підходи до трактування та особливості типології досліджував М. Барановський [1].

Інструменти післявоєнного розвитку та повоєнного відновлення а також перспективи їх практичного застосування у контексті окреслених функціональних типів територій досліджували М. Миколайчук та О. Лесик [12].

Формування цілей статті. Цілі статті полягають у комплексному аналізі проблем та перспектив використання функціональних типів територій як інструменту вдосконалення інвестиційної політики в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інвестиційна політика держави відіграє ключову роль у формуванні сприятливого середовища для залучення та ефективного використання інвестицій, що сприяє економічному зростанню та підвищенню добробуту громадян. Вона охоплює цілі, завдання та заходи, спрямовані на стимулювання інвестиційної діяльності, забезпечення стабільності економіки та створення умов для довгострокового розвитку. Проте в сучасних умовах дедалі більшої актуальності набувають проблеми нерівномірного розвитку територій, що потребує вдосконалення підходів до інвестиційної політики.

Одним із ключових елементів сучасної інвестиційної політики є інтеграція в інвестиційне законодавство положень про функціональні типи територій. Такий підхід передбачає класифікацію територій залежно від їхнього економічного, соціального та географічного потенціалу. Це дозволяє державі більш цілеспрямовано спрямовувати інвестиційні ресурси, враховуючи специфіку та потреби кожної території. Наприклад, менш розвинені регіони можуть отримувати додаткові стимули для залучення інвестицій, тоді як економічно активні території — підтримку для збереження конкурентоспроможності.

Впровадження положень про функціональні типи територій як елемента інвестиційної політики має на меті подолання диспропорцій у розвитку регіонів. Нерівномірний розподіл інвестицій часто призводить до концентрації економічної активності в окремих центрах, залишаючи периферійні території поза увагою. Завдяки чіткому визначенню функціональних типів територій держава може розробляти диференційовані стратегії інвестування, що сприяють збалансованому розвитку. Це не лише зменшує розрив між регіонами, а й стимулює економічну активність там, де вона раніше була недостатньою.

Такий підхід посилює ефективність державної інвестиційної політики, роблячи її більш адаптивною до сучасних викликів та сприяє:

- раціональному розподілу ресурсів;
- зменшенню інвестиційних ризиків через врахування особливостей територій підвищує прогнозованість результатів;
- стабільному розвитку, який забезпечує рівномірний прогрес регіонів підтримує загальну економічну стабільність країни.

Інвестиційна політика виступає як один із різновидів державної політики, що інтегрує численні її складові та спрямована на модернізацію й підтримку збалансованого регіонального розвитку задля підвищення якості життя населення.

С. Мочерний визначає інвестиційну політику як сукупність урядових рішень, що регламентують джерела, напрями та обсяги інвестицій у економіку та її окремі галузі [7]. Автор акцентує увагу на ролі уряду та його політичним рішенням як визначальним факторам у формуванні інвестиційної політики.

На думку Л. Гриценко, інвестиційна політика розглядається як система заходів, спрямованих на створення позитивних умов для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку держави через використання її інвестиційного потенціалу [5]. Науковець акцентує увагу саме на потенціалі країни та на створенні сприятливих умов, які мають сприяти розвитку економіки.

За думкою М. Порвіна, державна інвестиційна політика передбачає нарощування інвестиційного капіталу, розвиток інвестиційного ринку, збільшення кількості об'єктів та суб'єктів інвестування, мобілізацію коштів та їх спрямування в економіку [13]. Він підкреслює важливість залучення капіталу з різних джерел задля стимулювання економічного зростання.

Дослідник О. Котко акцентує увагу на тому, що державна інвестиційна політика — це комплекс заходів та дій у сфері регулювання інвестиційної діяльності [11, с. 63]. Таким чином, регулятивна функція стає однією з основних складових даної політики.

Разом з тим, євроінтеграційні процеси, зумовлюють приведення національного законодавства, що регулюють інвестиційну діяльність, у відповідність до правових стандартів ЄС та застосування кращих європейських практик у сфері регулювання інвестиційної політики сприятиме вирішенню більшості проблем, пов'язаних із реалізацією правових гарантій та забезпеченням ефективного захисту прав інвесторів незважаючи на супроводжувані цією адаптацією численні процедурні виклики [25]. Разом з тим, створення ефективної системи стратегічного планування та євроінтеграційної політики на місцевому та регіональному рівнях є важливим кроком для забезпечення того, щоб Україна могла активно брати участь у проектах і програмах ЄС, що сприятиме не лише покращенню економічної та соціальної ситуації, а й прогресу в досягненні територіальної згуртованості. Цей процес не тільки підвищить ефективність співробітництва з європейськими

партнерами, а й зміцнить внутрішні регіональні механізми управління, що допоможе забезпечити стійкий розвиток на місцях [18].

Вивчення сучасної регіональної інвестиційної політики свідчить, що інвестиційна політика становить собою окремий напрям у рамках економічної політики держави та включає комплекс методів, форм, механізмів і заходів, через які держава впливає на обсяги, структуру інвестування та перебіг інвестиційних процесів для реалізації її мети, цілей і завдань. Саме до такого розуміння сходяться практично всі підходи, представлені в економічній літературі щодо сутнісного визначення цього поняття. Загалом виділяються дві основні точки зору: перша розглядає інвестиційну політику як складову економічної політики держави, друга — як сукупність заходів і засобів, що застосовуються державою для регулювання інвестиційної діяльності. При цьому визначальним і відмінним фактором є бачення мети та цілей інвестиційної діяльності, що й обумовлює особливості змістовного наповнення цього поняття [2].

Сучасна нормативно-правова база України з інвестиційних питань не містить терміну «інвестиційна політика» як такого; натомість у Законі України «Про інвестиційну діяльність» [17] вживається поняття «державне регулювання інвестиційної діяльності». Згідно з документом, таке регулювання здійснюється з метою реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики, виходячи з показників загальнодержавного і регіонального розвитку, державних програм економічного зростання, бюджетних планів тощо. Підкреслюється, що державне регулювання охоплює як управління державними інвестиціями, так і контроль за умовами та результативністю інвестиційної діяльності всіх учасників інвестування.

З огляду на сказане, можна дійти висновку, що державна інвестиційна політика в Україні функціонує переважно в контексті «державного регулювання інвестиційної діяльності», а її реальний зміст і масштаби реалізації значною мірою залежать від ефективності управлінських рішень у суміжних політиках і сферах.

Також варто зазначити, що поняття які регламентують інвестиційну діяльність у контексті регіонального розвитку, мають більше декларативних характер, та не повною мірою відповідають викликам, з якими стикається Україна, а передбачені механізми державної підтримки зорієнтовані переважно на конкретні інвестиційні проекти, що визначаються стратегічними та програмними документами, без можливості використання територіально-просторових особливостей регіонів.

Такий підхід лише посилює наявні розбіжності за соціально-економічними показниками розвитку та провокує поляризацію: окремі території демонструють прискорене зростання, тоді як інші — стагнацію або регрес. Наслідком є поглиблення нерівності

у доступі до ресурсів, якості життя та економічних можливостей між регіонами України.

А. Загородній вважає, що інвестиційна політика має на меті раціональний розподіл інвестицій, усунення диспропорцій та збалансований розвиток економіки через макроекономічні рішення щодо джерел та напрямів використання інвестицій [8, с. 247].

У наукових дослідженнях вчені Шевченко О. В., Верналій З. [26], А. Цвігун [21], Барановський М. О. [1], Вахович І. М. [3], Іорданов А. Є. [9] та інші, спрямованих аналізу регіональних відмінностей, часто використовуються різні терміни — «нерівномірність», «асиметрія», «поляризація», «диференціація», «розбіжність», «дивергенція» та інші. Незважаючи на певні відтінки значень, усі ці поняття відображають характерні риси неоднорідного економічного розвитку в межах єдиного простору. Проте, погоджуємося з авторами [20] найбільш точним є саме термін «диспропорції», тому що він передбачає визначення міри нерівномірності розвитку, а також часових і просторових параметрів, у яких ці прояви закріплюються.

Термін «диспропорції» дозволяє не лише констатувати існування відмінностей між окремими регіонами, а й проводити більш конкретний кількісний та якісний аналіз ступеня відхилень. На підставі викладених аргументів можна постулювати ключовий тезис, що диспропорція — це систематична структурна нерівність в соціально-економічному розвитку регіонів, що виникають через хронічну статичність факторів (історичних, географічних, інституційних) та призводять до незбалансованого розподілу ресурсів, можливостей і результатів розвитку.

Регіональні диспропорції соціально-економічного розвитку можуть проявлятися не лише на загальнонаціональному рівні, а й у межах окремих областей чи районів. Часто трапляється так, що навіть у порівняно розвиненому регіоні, поряд із містами та перспективними «полюсами зростання», існують громади з відчутно нижчим соціально-економічним рівнем розвитку.

Оцінка фінансової спроможності територіальних громад є одним з дієвих способів досліджень рівня диспропорцій регіонального розвитку, так у 2023 році оцінка була проведена на основі порівняльного аналізу одинадцяти індикативних показників. Ці показники розраховувалися з урахуванням чисельності населення та даних про виконання бюджетів відповідних громад, використовуючи розроблену методологію оцінки фінансової спроможності. За результатами розрахунків громади були розподілені за рівнями спроможності: високий, оптимальний, задовільний, низький та критичний. У 2023 році значна кількість громад, а саме 495, досягли високого рівня спроможності, 314 громад — оптимального рівня, 200 громад — задовільного рівня, тоді як 247 громад опинилися на низькому рівні спроможності, а 182 громади — на критичному рівні. Таким чином, суттєва частина громад, а саме 429, що становить

майже 30 відсотків від загальної кількості, належать до найнижчих категорій спроможності. Критичний рівень фінансової спроможності був зафіксований у громадах шістнадцяти областей України [14].

Порівняння з базовим 2021 роком виявило певні зміни у розподілі громад за рівнями спроможності. Зокрема, кількість громад із високим та критичним рівнями спроможності збільшилася. Кількість громад із високим рівнем зросла на 59, а з критичним рівнем — на 49. Водночас, спостерігалася зменшення кількості громад з оптимальним, задовільним та низьким рівнями спроможності. Кількість громад з оптимальним рівнем зменшилася на 21, із задовільним — на 63, а з низьким рівнем — на 24 [14]. Ці зміни вказують на неоднозначні тенденції у фінансовій спроможності територіальних громад. Збільшення кількості громад з високим рівнем може свідчити про концентрацію ресурсів у найбільш успішних громадах, але одночасне зростання кількості громад з критичним рівнем є тривожним сигналом про погіршення фінансового стану значної частини територій. Зменшення ж кількості громад в проміжних категоріях може свідчити про посилення поляризації фінансової спроможності, де громади або покращують свої показники до високого рівня, або навпаки, погіршують їх до критичного рівня.

Аналіз фінансової спроможності територіальних громад, в контексті вивчення диспропорцій розвитку набуває додаткової глибини та практичного значення для розробки ефективних стратегій відновлення та розвитку. Згідно з цим підходом, територіальні громади України можна розподілити на чотири основні функціональні типи, кожен з яких характеризується різними викликами та пріоритетами розвитку, що безпосередньо корелює з їхньою фінансовою спроможністю.

Так, «території відновлення» це ті що зазнали значних руйнувань внаслідок бойових дій або тимчасової окупації, цілком очікувано демонструють переважно низький та критичний рівні фінансової спроможності. Велика кількість таких громад — 182 з критичним та 247 з низьким рівнями — підтверджує, що саме ці території потребують першочергової уваги та значних ресурсів для відновлення базової інфраструктури, житлового фонду та створення умов для повернення населення. Для цих територій ключовими інструментами розвитку на початковому етапі є ті, що забезпечують підтримку бізнесу, зокрема, мікрокредитування, гранти на відновлення, центри підтримки бізнесу, а також підвищення привабливості території через ревіталізацію та рекультивуацію, відновлення базової інфраструктури та реалізацію якірних проєктів, спрямованих на створення перших робочих місць та відновлення життєдіяльності. Інструменти розвитку людського капіталу на цих територіях на початковому етапі мають бути спрямовані на підтримку зайнятості, програми профорієнтації та підтримку ВПО.

«Полюси економічного зростання», навпаки, мають значний потенціал для подальшого розвитку та можуть стати локомотивами відновлення економіки країни. Аналіз фінансової спроможності показує, що значна частина громад із високим (495 громад) та оптимальним (314 громад) рівнями спроможності ймовірно, належать до цієї категорії. Для цих територій пріоритетними є інструменти, що сприяють подальшому економічному зростанню та інноваціям [15; 14]. Це інструменти підтримки бізнесу, такі як індустриальні та технопарки, центри трансферу технологій, посівне фінансування, агенції місцевого економічного розвитку, а також інструменти розвитку людського капіталу, спрямовані на програми співпраці бізнесу та освіти, неформальну освіту, програми міжнародної співпраці та проєктні офіси. Інструменти підвищення привабливості територій на цих територіях мають бути орієнтовані на розвиток інфраструктури, промоцію території та міжрегіональні проєкти, що посилять їхню роль як полюсів зростання [15; 12].

«Території з особливими умовами для розвитку», що характеризуються низьким соціально-економічним рівнем або обмеженнями для розвитку, ймовірно, представлені громадами із задовільним та частково низьким рівнями спроможності. Для цих територій важливим є застосування комплексного підходу, що включає інструменти підтримки бізнесу, наприклад, мікрокредитування, гранти для соціального підприємництва, інструменти розвитку людського капіталу, такі як програми профорієнтації, підтримка зайнятості, програми інклюзивності, а також інструменти підвищення привабливості території, спрямовані на розвиток базової інфраструктури, державно-приватне партнерство та програму розвитку територій присутності бізнесу [15; 12].

«Території сталого розвитку», території які мають соціально-економічний потенціал для збалансованого розвитку, ймовірно, представлені громадами з оптимальним та задовільним рівнями спроможності. Для цих територій акцент робиться на інструментах розвитку людського капіталу, таких як мапа людського капіталу, програми неформальної освіти, креативні та культурні індустрії, креативні простори, а також інструментах підвищення привабливості території, зокрема, кластери, міжрегіональні проєкти, стратегії просторового розвитку, програми розвитку інфраструктури та промоції території. Інструменти підтримки бізнесу на цих територіях можуть бути зосереджені на центрах підтримки бізнесу та гарантіях [15; 12].

Визначення функціонального типу території та рівня її фінансової спроможності є ключовим для вибору найбільш ефективних інструментів підтримки, що дозволить максимально ефективно використовувати наявні ресурси та досягти сталого розвитку кожної громади та країни в цілому. Важливо наголосити на необхідності диференційованого підходу до кожної

категорії територій, враховуючи їхні специфічні виклики та потенціал, для забезпечення успішного відновлення та подальшого розвитку України.

З огляду на європейський досвід підхід до регіонального розвитку, закріплений у статті 174 Договору про функціонування Європейського Союзу (ДФЕС)[10], спрямований на забезпечення гармонійного розвитку через зміцнення економічної, соціальної та територіальної згуртованості. Основна мета — зменшення нерівності між регіонами за рівнем розвитку, особливо підтримуючи ті, що перебувають у несприятливих умовах. Особливу увагу приділяють таким територіям, як сільська місцевість, регіони, що зазнають промислової трансформації, а також райони з серйозними природними чи демографічними обмеженнями, наприклад, малозаселені північні регіони, островні, прикордонні та гірські території. Таким чином, у європейській практиці класифікація територій базується на об'єктивних характеристиках їхнього стану: географічному положенні, кліматичних особливостях, демографічних показниках чи впливі промислових змін.

Концепція спроможності територіальних громад, описана в Державній стратегії регіонального розвитку до 2027 року [16], передбачає, що громади мають розвивати власні економічні та інституційні спроможності для забезпечення сталого розвитку без надмірної залежності від держави. Вона ґрунтується на трьох основних принципах.

1. Економічна незалежність — громади повинні генерувати власні доходи через розвиток бізнесу, залучення інвестицій і використання місцевих ресурсів. Наприклад, громади Закарпаття можуть розвивати туризм, спираючись на природні багатства Карпат, такі як ліси, гори та термальні джерела.

2. Інституційна спроможність — громади потребують інструментів для ефективного управління — стратегічного планування, підготовки кадрів, співпраці з інвесторами та партнерами.

3. Активність замість пасивності. Замість очікування субсидій громади мають самостійно шукати можливості для розвитку, проявляючи ініціативу.

Міжнародний досвід підтверджує ефективність такого підходу. У Польщі після децентралізації 1990-х років гміни отримали повноваження для залучення інвестицій і розвитку місцевої економіки. Діяльність спеціальних економічних зон (СЕЗ) [19; 4], які охоплюють більшу частину території країни, надала змогу компаніям отримувати знижки на податок на прибуток залежно від рівня соціально-економічного розвитку регіону. Зокрема, у східних та менш розвинених воєводствах інвесторам пропонується найвищий відсоток звільнення від податків (до 50%), тоді як у західних регіонах цей відсоток може бути нижчим [24; 28]. Такий механізм допомагає урівноважувати диспропорції між регіонами. У Краківській спеціальній економічній зоні, наприклад, з моменту її створення залучено понад

12 млрд. злотих і створено близько 38,975 робочих місць [23]. Кращі показники має Валбжиська СЕЗ, куди входить і м. Вроцлав: там кількість нових робочих місць перевищила 65 тисяч, а обсяг інвестицій — 33 млрд. злотих [27].

Для реалізації спроможності необхідна державна підтримка через інвестиційну політику, яка б заохочувала громади до активних дій. Без такої підтримки концепція спроможності ризикує залишитися лише теоретичною моделлю, неспроможною вирішити реальні проблеми громад в умовах війни та економічної кризи.

Інвестиційна політика є одним із ключових інструментів, які можуть забезпечити сталий розвиток територіальних громад в Україні, особливо в умовах повоєнного відновлення та економічних викликів.

Інвестиційна політика є основою для досягнення спроможності територіальних громад, оскільки вона забезпечує доступ до капіталу та ресурсів, необхідних для їхнього сталого розвитку. Цей процес відіграє ключову роль у стимулюванні економічного зростання, створенні нових робочих місць, підвищенні рівня життя населення та розвитку інфраструктури. Завдяки продуманій інвестиційній політиці громади отримують можливість не лише задовольняти поточні потреби, але й закладати фундамент для майбутнього процвітання.

Інвестиційна політика сприяє залученню як внутрішніх, так і зовнішніх капіталовкладень. Внутрішні інвестиції можуть надходити від місцевих підприємців, які вбачають потенціал у розвитку своїх громад, тоді як зовнішні — від міжнародних організацій, іноземних інвесторів або держави. Такий підхід дозволяє громадам отримувати фінансові та матеріальні ресурси для реалізації масштабних проектів, які перевищують можливості місцевих бюджетів. Окрім забезпечення базових потреб, інвестиційна політика сприяє розвитку інноваційних технологій та підвищенню конкурентоспроможності громад. Фінансування досліджень і розробок дозволяє впроваджувати сучасні рішення, такі як енерго-ефективні технології чи цифрові платформи у сфері освіти й охорони здоров'я. Це не лише покращує якість життя, але й приваблює додаткові інвестиції, створюючи позитивний цикл економічного розвитку.

Таким чином, інвестиційна політика не лише відкриває доступ до необхідних засобів, але й виступає комплексним механізмом, який забезпечує економічний, соціальний та інфраструктурний розвиток, роблячи громади спроможними та стійкими у довгостроковій перспективі.

З огляду на вказане, вважаємо за необхідність імплементації в сучасне законодавство що регулює інвестиційну діяльність, положень про функціональні типи територій, що передбачені Закон України «Про засади державної регіональної політики» [15]. Такий підхід, базується на виокремленні не лише на пріоритетних галузях для зростання економіки

України, а й акценту уваги на розвиток регіонів та територіальних громад зокрема.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Функціональні типи територій можуть стати дієвим елементом не лише регіональної а і інвестиційної політики, розвиток якої повинен базуватися також у на принципі «селективного стимулювання» — заохочення інвестицій передусім туди, де вони матимуть найбільший мультиплікативний ефект і забезпечать зростання добробуту громадян. У контексті України це означає необхідність не

лише концентрувати ресурси в провідних галузях, які формують основу економіки та мають потенціал швидкого зростання, а й розширювати інвестиційні стимули у тих регіонах і секторах, де рівень економічної активності традиційно нижчий. Окреслений підхід, у стимулюванні економічно відсталих регіонів, де цілеспрямовані інвестиції здатні створювати «локальні полюси зростання», які можуть стати осередками економічної активності, приваблюючи бізнес, кваліфіковані кадри та ресурси, що сприятиме рівномірному розвитку територій України.

Література

1. Барановський М. О. Депресивні території: підходи до трактування, концепції формування, особливості типології: громадсько-політична література. *Економічна теорія*. 2007. № 3. С. 3–12.
2. Бойко Р. В. Концепційні характеристики інвестиційної політики розвитку регіональної економіки. *Академічні візії*. 2022. № 14. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/963> (дата звернення: 15.02.2025).
3. Вахович І. М., Купира М. І. Обґрунтування сутності економічної категорії «депресивний регіон». *Збірник наукових праць*. Луцький національний технічний університет. 2014. Вип. 11 (43). С. 27–34.
4. Вільні економічні зони Польщі та пільги для інвесторів. *Uniconsulting.group*. URL: <https://uniconsulting.group/uk/blog/vilni-ekonomichni-zoni-polschi/> (дата звернення: 28.01.2025).
5. Гриценко Л. Л. Державна інвестиційна політика: сутність, цілі та завдання. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. № 22 (2). С. 89–95.
6. Диспропорції соціально-економічного розвитку регіонів України: сутність, оцінка, стратегічне регулювання: монографія. Київ : НУОУ, 2020. 300 с.
7. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) К. : Видавничий центр «Академія». 2000. 864 с.
8. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л. Фінансово-економічний словник. К. : Знання, 2007. 1072 с.
9. Іорданов А. Є. Класифікація територій в контексті державного стимулювання регіонального розвитку. *Державне будівництво*. 2008. № 2. С. 2–10.
10. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу з протоколами та деклараціями: Договір Європ. Союзу від 07.02.1992: станом на 30 берез. 2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text (дата звернення: 28.11.2024).
11. Котко О. К. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку національної економіки: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03 / Університет митної справи та фінансів, державний вищий навчальний заклад «Придністровська державна академія будівництва та архітектури», Міністерство освіти і науки України. Дніпро, 2018. 236 с.
12. Миколайчук М. М., Лесик О. В. Інструменти розвитку та повоєнного відновлення територій України: аналітичний огляд. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2023. № 7. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-10>.
13. Порвін М. Ю. Визначення шляхів вдосконалення державної інвестиційної політики в Україні. *Наукові розвідки з державного та муніципального управління*. 2013. Вип. 1. С. 227–441.
14. Порівняльний аналіз фінансової спроможності територіальних громад (на основі показників 2021 та 2023 років). *Децентралізація в Україні*. URL: <https://decentralization.ua/news/18171> (дата звернення: 28.11.2024).
15. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> (дата звернення: 20.11.2024).
16. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: Постанова Каб. Міністрів України від 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-п#Text> (дата звернення: 28.11.2024).
17. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 20.11.2024).
18. Сиромолот Е. А. Дослідження функціонування інструментарію євроінтеграційного механізму публічного управління розвитком територій. *Public management*. 2024. № 3 (40). С. 37–43. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3\(40\)-5](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3(40)-5).
19. Спеціальні економічні зони Польщі серед найкращих. *Monitor Info*. URL: <https://monitor-press.info/uk/news/10206-spetsialni-ekonomichni-zony-polshchi-sered-naikrashchykh> (дата звернення: 20.11.2024).
20. Стасюк, О., Бевз, І. Міжрегіональні диспропорції: сутність та передумови їх виникнення в Україні. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Міжнародні відносини*, 2013. № 10. С. 60–67.

21. Цвігун І.А. Основні аспекти депресивності сільських територій. *Podilian bulletin agriculture engineering economics*. 2023. № 34. С. 146–152. <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2021-1-16>.
22. Шевченко О.В., Романова В.В., Жаліло Я.А. та ін. Децентралізація і формування політики регіонального розвитку в Україні: наук. доп. / за наук. ред. д-ра екон. наук Я.А. Жаліло. Київ: НІСД, 2020. — 153 с.
23. EMEA I&L Map Rents & Yields. URL: <https://www.colliers.com/download-article?itemId=2dc746f5-8d4b-4437-85ea-467f9019266b> (дата звернення: 29.11.2024).
24. Investment incentives: Polish Investment Zone. URL: https://www.paih.gov.pl/en/why_poland/investment_incentives/polish_investment_zone/ (дата звернення: 21.01.2025).
25. Striiashko H., Zamryha A. Public administration and investment security in the context of european integration: the role of the state in regulating investment processes. *Scientific notes Series Law*. 2024. Vol. 1, no. 16. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-343-347>.
26. Varnaliy Z. S., Shevchenko O. V. Methodological approach to the development of conceptual frameworks for strategic regulation of regional development disparities. *Regional economy*. 2021. Vol. 1. (101). P. 5–14. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-1>.
27. Wałbrzych Special Economic Zone. URL: <https://invest-park.com.pl/inwestorzy-w-strefie/> (дата звернення: 21.01.2024).
28. Why Poland: Investment incentives. URL: https://www.paih.gov.pl/en/why_poland/investment_incentives/ (дата звернення: 20.01.2024).

References

1. Baranovskyi M. O. (2007). Depresywni terytorii: podkhody do traktuvannya, kontseptsii formuvannya, osoblyvosti typolohii: hromadsko-politychna literatura. *Ekonomichna teoriia*. Vol. 3. pp. 3–12 [in Ukrainian].
2. Boiko, R. V. (2022). Kontseptsiiini kharakterystyky investytsiinoi polityky rozvytku rehionalnoi ekonomiky. *Akademichni vizii*. Vol. 14. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/963>. [in Ukrainian].
3. Vakhovych I. M., Kupyra M. I. (2014) Obgruntuvannya sutnosti ekonomichnoi kategorii "depresyvnyi rehion". *Zbirnyk naukovykh prats. Luts'kyi natsionalnyi tekhnichnyi universytet*. Vol. 11 (43). pp. 27–34 [in Ukrainian].
4. Vilni ekonomichni zony Polshchi ta pilhy dlia investoriv. *Uniconsulting.group*. URL: <https://uniconsulting.group/uk/blog/vilni-ekonomichni-zoni-polschi/> [in Ukrainian].
5. Hrytsenko L. L. (2012). Derzhavna investytsiina polityka: sutnist, tsili ta zavdannia. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*. Vol. 22 (2). pp. 89–95 [in Ukrainian].
6. Dysproportsii sotsialno-ekonomichnoho rozvytku rehioniv Ukrainy: sutnist, otsinka, stratehichne rehuliuвання: monohrafiia Kyiv: NUOU, 2020 [in Ukrainian].
7. Ekonomichna entsyklopediia: u trokh tomakh. T. 1. / redkol.: S. V. Mochernyi. K.: Vydavnychiy tsentr "Akademiia". 2000 [in Ukrainian].
8. Zahorodnii A. H., Vozniuk H. L. (2007). Finansovo-ekonomichniy slovnyk. K.: Znannia. [in Ukrainian].
9. Iordanov A. Ie. (2008). Klasyfikatsiia terytorii v konteksti derzhavnoho stymuliuvannya rehionalnoho rozvytku. *Derzhavne budivnytstvo*. Vol. 2. pp. 2–10 [in Ukrainian].
10. Konsolidovani versii Dohovoru pro Ievropeyskyi Soiuz ta Dohovoru pro funktsionuvannya Ievropeiskoho Soiuzu z protokolamy ta deklaratsiiamy: Dohovir Ievrop. Soiuzu vid 07.02.1992: stanom na 30 berez. 2010 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text [in Ukrainian].
11. Kotko O. K. (2018). Investytsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku natsionalnoi ekonomiky: dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.03 / Universytet mytnoi spravy ta finansiv, derzhavnyi vyshchyi navchalnyi zaklad "Prydnistrovska derzhavna akademiia budivnytstva ta arkhitektury", Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. Dnipro, 236 p. [in Ukrainian].
12. Mykolaichuk M. M., Lesyk O. V. (2023). Instrumenty rozvytku ta povoiennoho vidnovlennia terytorii Ukrainy: analitychnyi ohliad. *Problemy suchasnykh transformatsii. Seriya: pravo, publichne upravlinnia ta administruvannya*. Vol. 7. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-7-02-10> [in Ukrainian].
13. Porvin M. Iu. (2013). Vyznachennia shliakhiv vdoshkonalennia derzhavnoi investytsiinoi polityky v Ukraini. *Naukovi rozvidky z derzhavnoho ta munitsypalnoho upravlinnia*. Vol. 1. pp. 227–441. [in Ukrainian].
14. Porivnialnyi analiz finansovoi spromozhnosti terytorialnykh hromad (na osnovi pokaznykiv 2021 ta 2023 rokiv). *Decentralizatsiia v Ukraini*. URL: <https://decentralization.ua/news/18171> [in Ukrainian].
15. Pro zasady derzhavnoi rehionalnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 05.02.2015 № 156-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/156-19#Text> [in Ukrainian].
16. Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky: Postanova Kab. Ministriv Ukrainy vid 05.08.2020 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-p#Text> [in Ukrainian].
17. Pro investytsiinu diialnist: Zakon Ukrainy vid 18.09.1991 № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> [in Ukrainian].
18. Syromolot E. A. (2024). Doslidzhennia funktsionuvannya instrumentarii ievrointehratsiinoho mekhanizmu publichnoho upravlinnia rozvytkom terytorii. *Public management*. Vol. 3 (40). pp. 37–43. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3\(40\)-5](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-3(40)-5) [in Ukrainian].

19. Spetsialni ekonomichni zony Polshchi sered naikrashchykh. *Monitor Info*. URL: <https://monitor-press.info/uk/news/10206-spetsialni-ekonomichni-zony-polshchi-sered-naikrashchykh> [in Ukrainian].
20. Stasiuk O., Bezv I. (2013). Mizhrehiopalni dysproportsii: sutnist ta peredumovy yikh vynyknennia v Ukraini. *Naukovi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Mizhnarodni vidnosyny*. Vol. 10. pp. 60–67 [in Ukrainian].
21. Tsvihun I. A. (2023). Osnovni aspekty depresyvnosti silskykh terytorii. *Podilian bulletin agriculture engineering economics*. Vol. 34. pp. 146–152. <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2021-1-16> [in Ukrainian].
22. Shevchenko O. V., Romanova V. V., Zhalilo Ya. A. (2020). Detsentralizatsiia i formuvannia polityky rehionalnoho rozvytku v Ukraini. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
23. EMEA I&L Map Rents & Yields. URL: <https://www.colliers.com/download-article?itemId=2dc746f5-8d4b-4437-85ea-467f9019266b>.
24. Investment incentives: Polish Investment Zone. URL: https://www.paih.gov.pl/en/why_poland/investment_incentives/polish_investment_zone/.
25. Striiashko H., Zamryha A. (2024). Public administration and investment security in the context of european integration: the role of the state in regulating investment processes. *Scientific notes Series Law*. Vol. 1, no. 16. <https://doi.org/10.36550/2522-9230-2024-16-343-347>.
26. Varnaliy Z. S., Shevchenko O. V. (2021). Methodological approach to the development of conceptual frameworks for strategic regulation of regional development disparities. *Regional economy*. Vol. 3(101). pp. 5–14. <https://doi.org/10.36818/1562-0905-2021-3-1>.
27. Wałbrzych Special Economic Zone. URL: <https://invest-park.com.pl/inwestorzy-w-strefie/>.
28. Why Poland: Investment incentives. URL: https://www.paih.gov.pl/en/why_poland/investment_incentives/.

Стаття надійшла до редакції 28.02.2025